

El Museu del Tapís Contemporani de Sant Cugat

Projectes pedagògics per al descobriment i posada en valor de l'art tèxtil

per LLUÍS CAMPINS, director dels Museus de Sant Cugat
i HELENA MINUESA, responsable del servei educatiu dels Museus de Sant Cugat
Fotografies: @LocalPres

El mes de maig del 2003 es va inaugurar la subseu del Museu de Sant Cugat destinada a donar a conèixer l'important llegat tèxtil de la ciutat: la Casa Aymat, avui [Museu del Tapís Contemporani](#) de Sant Cugat.

Des del seu inici, doncs, la missió del museu ubicat a la Casa Aymat ha estat difondre la història d'un dels fenòmens artístics més potents i característics del panorama català de la segona meitat del segle xx, fenomen que, paradoxalment, després de gaudir d'una gran força va caure, a partir de finals dels anys 80 del segle xx, no només en decadència, sinó en un oblit clamorós. Es tracta del moviment del tapís contemporani català, que amb artistes com Josep Grau Garriga, Aurèlia Muñoz, Josep Royo, Carles Delclaux, Dolors Oromí, Teresa Conte, Maria Assumpció Raventós, Maria Teresa Codina, Mercè Diogène, etc. va constituir un moviment comparable a d'altres de produïts a diferents punts, com França (on Jean Lurçat exercí el seu mestratge), Polònia (amb Magdalena Abakanowicz com a principal referent) o Iugoslàvia.

La missió del MTC és, doncs, donar a conèixer aquest llegat tèxtil de Sant Cugat, llegat que remet a principis del segle xx a través de la figura de Tomàs Aymat, artista noucentista creador de la Fàbrica de Catifes i Tapissos Aymat,

referent absolut a Catalunya durant la primer meitat del segle xx (en què va produir les catifes del Parlament de Catalunya o el tapís de l'escala d'honor de la Casa de la Ciutat de Barcelona), i, sobretot, al moviment de l'*Escola Catalana de Tapís*, moviment explícitament renovador de l'art tèxtil, nascut a Sant Cugat a la segona meitat del mateix segle.

El MTC és, per tant, un museu tèxtil, ja que la seva temàtica és exclusivament relacionada amb la matèria tèxtil. En el context dels museus tèxtils del país, però, presenta una clara particularitat, i és que aborda el món tèxtil des de l'expressió explícitament artística. Perquè, evidentment, el projecte de l'Escola Catalana de Tapís, a banda de constituir una aventura empresarial (que ho va ser), va voler ser sobretot un projecte artístic. Totes les persones que hi van participar ho van fer des de la perspectiva i la voluntat explícitament artística. El MTC és, doncs, un museu d'art, però un museu d'art tèxtil.

En aquesta perspectiva, el desplegament de la seva missió ateny eixos i dimensions diferents però concurrents en la seva temàtica:

- la dimensió tècnica, per quant el tapís contemporani s'elabora amb uns procediments i esquemes tècnics molt específics, i molt diferents dels del tapís clàssic
- l'artística, ja que l'Escola Catalana constitueix un moviment de renovació del llenguatge artístic contemporani en l'expressió tèxtil
- la ideològica, per quant cal vincular el moviment del tapís contemporani a una voluntat de renovació artística, però també, indistricablement, cultural, moral, sociològica i política del país, pròpia de la intel·lectualitat antifrancista
- la pedagògica, característica del treball desenvolupat pels Museus de Sant Cugat, que han volgut tractar sempre aquesta dimensió com a eix constitutiu de la seva acció, i que és intrínsecament necessària com a instrument de socialització d'uns continguts complexos i prou allunyats de l'imaginari col·lectiu actual

En aquest context cal inscriure dues de les propostes pedagògiques, que us presentem: *Anna de la llana* i *Fem tapís!*

L'Anna de la Llana i la seva maleta pedagògica. Treballant el món del tapís amb Educació Infantil

L'any 2009, el servei educatiu del MTC va comprometre's amb la creació d'un recurs didàctic fet ex professo per a Educació Infantil.

Aquest fet responia a la voluntat d'acostar el patrimoni del tapís, i més concretament el de l'Escola Catalana de Tapís, a un públic objectiu que, a principis del 2000, encara era poc treballat des del punt de vista de recursos museístics. El recurs que presentem, doncs, es va crear per treballar específicament amb nens i nenes de 3 a 6 anys en un àmbit formal, però fora de l'espai estrictament escolar.

Per tal de crear una expectativa prèvia al descobriment del MTC, plantejàrem la creació d'un personatge amb el qual els infants poguessin identificar-se.

Anna de la Llana és un titella creat per Anna Roger, partint d'un estudi previ realitzat per part de l'equip d'educació, sobre les motivacions a treballar amb nens i nenes de 3 a 6 anys a l'hora de descobrir un museu d'art tèxtil. A partir d'aquest anàlisi previ es va pensar en una maleta compartimentada en què cada espai, cada color, albergués un tipus de material amb el qual treballar el tacte, les olors, els usos de la matèria en si. I a partir d'aquesta anàlisi prèvia, veure com aquest procediments es podien aplicar a la descoberta dels tapissos de l'Escola Catalana de Tapís.

Així, la maleta ens vincula amb la matèria: la llana, el cotó, el jute, el fil de plàstic o el cartró, entre molts d'altres, tots ells presents en major o menor mesura a les obres d'art exposades al museu. D'aquesta manera, partint de l'estudi del Currículum d'Educació Infantil i de les capacitats que s'han d'estimular i treballar en les edats primerenques de la vida, prioritzem l'ús

de la matèria i la textura per al desenvolupament de l'acció manipulativa i experimental. En aquesta perspectiva d'activitat curricular, treballem els sentits a partir de l'excusa del tapís contemporani, i l'ampli ventall de matèria, colors, olors, que aquest ens evoca. Així doncs, la proposta és acostar l'art tèxtil, aparentment desvinculat d'allò que un infant podria reconèixer com a familiar, i apropar-lo a la seva escala, descodificant-lo segons la seva mirada i els seus interessos. I principalment centrant-lo en l'ús de la matèria en sí, del color, de la forma i de la textura.

Més enllà d'això, el recurs pedagògic planteja un circuit d'anada i de tornada respecte l'espai museístic. A l'escola es realitza un treball previ, tot seguint la voluntat de crear expectativa: l'Anna de la Llana ha perdut una bossa plena d'objectes que la identifiquen i cal lliurar-la al museu.

Aportem recursos als i les mestres per tal de treballar continguts que després seran descoberts al museu. Tota aquesta proposta es dissenya des del servei d'educació dels Museus de Sant Cugat i es va adaptant segons les necessitats dels grups, i segons les demandes específiques de l'equip docent. És d'aquesta manera com el museu es posa al servei de l'escola per tal d'aportar, sumar, i enfortir-se mútuament.

Amb una despesa econòmica mínima (capsa, titella, i materials diversos per a la seva manipulació) la proposta didàctica de l'Anna de la Llana i la seva capsa de sorpreses ha tingut una repercussió significativa. Des de febrer de 2009, any en què es va oferir el recurs a les escoles per primera vegada, fins al juny de 2016, l'han sol·licitat un total de 73 grups, la qual cosa significa un total de 1.946 alumnes. Segons els nivells educatius, P5 és el grup que més l'ha usat, amb un total de 1.270 usuaris, seguit amb molta diferència per P4 i P3, amb un total de 292 i 271 alumnes respectivament. Altres grups que han aprofitat el recurs són Primer de Primària, amb una activitat adaptada a les seves necessitats, i grups de futurs docents que han treballat el cas de la maleta didàctica com a exemple de proposta didàctica per a descobrir el patrimoni amb els més menuts.

Fem tapís! Un llaç amb la comunitat educativa

Fem un tapís! va néixer l'any 2014 com una iniciativa en col·laboració entre l'escola i el museu per tal de sensibilitzar els i les alumnes en l'art tèxtil, treballar continguts vinculats amb la història compartida i difondre el patrimoni cultural local.

Durant 5 mesos, dues mestres de l'Escola Joan Maragall de Sant Cugat del Vallès van rebre formació per tal d'aprendre la tècnica del tapís, amb l'objectiu de traslladar a posteriori aquest coneixement als seus alumnes, els quals, al seu torn, ensenyarien als més petits de l'escola com es teixeix. L'experiència doncs es basa en la filosofia de l'Aprenentatge-Servei: el coneixement es transmet de mestra a alumne/a i aquest, al seu torn, el transmet a alumnes d'edats més primerenques. És un aprenentatge cooperatiu on els més grans ajuden els petits. Així com ens ajudem a cordar les sabates, també ens ajudem a fer passades i a teixir nusos de tapís...

L'activitat desperta l'interès mitjançant el propi fer. La teoria i la pràctica es complementen i esdevenen indissociables, ja que només ens podem apropar a l'art del tapís mitjançant la creació mateixa.

De fet, el verb FER és l'essència del projecte, i així ho reflectim al seu nom: *Fem tapís!*

No obstant això, el seu vessant pràctic es nodreix d'una base de contingut conceptual molt sòlid. En la seva formació, l'equip docent rep durant tres mesos, per part d'un artista de tapís, unes eines, uns coneixements teòrics i pràctics, per tal que els pugui transmetre posteriorment de manera rigorosa al seu alumnat.

El tapís proporciona un aprenentatge global. Per una banda, potenciem òbviament el treball manipulatiu i interactiu, el treball de psicomotricitat fina. Però permet alhora construir un entorn social específic: mentre l'anem fent créixer, ens relaxem, conversem en moments de trobada distesos i agradables,

potenciant l'ús del llenguatge i la comunicació i incorporant nou vocabulari i noves maneres d'expressió i de relació, en un món on impera la *tecnocràcia* digital.

Per altra banda, el llenguatge de les matemàtiques hi és també fortament present.

Parlem en definitiva d'aprenentatges múltiples, de connectivitat entre àrees i matèries, i del museu com a entorn d'aprenentatge en estreta col·laboració amb l'escola. Són, al cap i a la fi, dos mons que s'interroguen, que dialoguen, i que construeixen plegats.

En el projecte *Fem tapís!*, el museu es desplaça posteriorment a l'escola, de manera que l'experiència adquirida prèviament es trasllada d'àmbit i es nodreix d'ambdós mons. És una trama que es va enredant l'ordit, de manera simbòlica però també a nivell pràctic. A *Fem tapís!*, l'escola i el museu, contribueix a la recuperació d'un llegat que semblava inexorablement condemnat a l'oblit. A mode de taca d'oli, la implicació directa de la comunitat educativa va creixent, com també creix la voluntat de coneixement envers l'art tèxtil per part de la societat en un sentit més ampli.

El gran ventall de possibilitats que ofereix el treball d'aquest patrimoni artístic en l'àmbit pedagògic ha permès que, des del 2009, el servei educatiu dels Museus de Sant Cugat hagi desenvolupat iniciatives diverses però alhora complementàries per a tot tipus de públics, des de l'educació formal fins a col·lectius en risc d'exclusió social. Iniciatives que han teixit, tal i com ho fa la trama en l'ordit, complicitats subtils entre la comunitat i el museu, però en definitiva amb un gran potencial emocional i afectiu. ●